

LẬP DÀN Ý BÀI VĂN TỰ SỰ

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

Biết cách lập dàn ý bài văn tự sự (kể lại một câu chuyện) tương tự một truyện ngắn.

I - HÌNH THÀNH Ý TƯỞNG, DỰ KIẾN CỐT TRUYỆN

Đọc phần trích sau và trả lời câu hỏi.

[...] Tôi sẽ viết chuyện cuộc khởi nghĩa của anh Đê⁽¹⁾, cuộc đời, số phận anh Đê. Tôi có ngay cảm giác phải tìm một cái tên khác cho anh Đê. Tên Đê nó “Kinh” quá, người Kinh quá. Tnú, tôi gọi anh bằng tên ấy. Nó “không khí” hơn nhiều [...].

Tôi chưa hình dung câu chuyện, cốt truyện sẽ diễn biến cụ thể ra sao, nhưng tôi đã thấy rõ, cái truyện ngắn này sẽ bắt đầu bằng một khu rừng xà nu – mà tôi sẽ ra sức tả một cách hết sức tạo hình [...] và truyện sẽ kết thúc bằng một cảnh rừng xà nu, như một vĩ thanh cứ xa mờ dần và bất tận, nghĩa là “bố cục” cơ bản đã thấy được rồi... Sau đấy mọi sự bỗng trở nên rõ ràng, dễ dàng đến kì lạ. Chị Dít “đến” – như là tất yếu vậy [...]. Nhưng tôi muốn Dít sẽ là mối tình sau của Tnú, một mối tình sẽ lờ mờ mà chắc chắn hiện lên ở cuối truyện. Vậy thì phải có Mai, chị của Dít [...]. Và cái gì để dẫn đến cuộc bùng dậy ghê gớm như vậy của Tnú (diệt sạch cả một tiểu đội giặc gần như bằng tay không, những năm tháng chưa hề có tiếng súng cách mạng ấy)? Tất phải có một nỗi đau riêng bức bách dữ dội, bật ra từ nỗi đau chung của xóm làng, dân tộc: đứa con bị đánh chết tàn bạo, Mai gục xuống, ngay trước mắt Tnú. Chi tiết ấy đến một cách tất yếu.

Và ông cụ Mết của tôi cũng tất yếu phải đến. Ông là cội nguồn, là Tây Nguyên của thời “Đất nước đứng lên” trường tồn đến hôm nay [...].

Có lẽ cũng từ đó mà có thằng bé Heng. Nó sẽ còn đi tới đâu, chưa ai lường được...

---

(1) Anh Đê là một thanh niên (người dân tộc Xê-đăng) tác giả đã gặp năm 1963 và được nghe anh kể chuyện: Hồi 1959, chính anh đã cùng 10 trai tráng trong làng bắt đầu cuộc đấu tranh vũ trang ở đây (dẫn theo Nguyễn Ngọc, *Về truyện ngắn “Rừng xà nu”*).

Tất cả trở nên dễ dàng đến ngạc nhiên đối với tôi. Tôi hình dung ra, thấy hiển hiện tất cả. Các chi tiết tự nó đến : các bà cụ già lụm lụm bò từ trên thang nhà sàn xuống, các cô gái lấy nước ở vòi nước đầu làng [...], cả tiếng nước lạnh tanh trong đêm khuya [...], cả mười ngọn lửa xà nu cháy rần rật trên mười đầu ngón tay của Tnú [...]. Tất cả, tôi không “bịa” thêm gì cả, tôi thấy rõ hết, mặc dầu tất cả đây hoàn toàn là một câu chuyện bịa. Mà như thật. Với tôi, nó hoàn toàn có thật. Cách sắp xếp các lớp thời gian trong truyện, xen kẽ, đan quện, những mạch nối... cũng đến dễ dàng và tự nhiên, như tất nó phải vậy.

“Rừng xà nu” là truyện của một đời, và được kể trong một đêm. Đó là cái đêm dài như cả một đời...

(Nguyễn Ngọc, Về truyện ngắn “Rừng xà nu”,
trong Nhà văn nói về tác phẩm, Hà Minh Đức biên soạn,
NXB Giáo dục, Hà Nội, 2000)

1. Trong phần trích trên, nhà văn Nguyễn Ngọc nói về việc gì ?
2. Qua lời kể của nhà văn, anh (chị) học tập được điều gì trong quá trình hình thành ý tưởng, dự kiến cốt truyện để chuẩn bị lập dàn ý cho bài văn tự sự ?

II - LẬP DÀN Ý

1. Suy ngẫm về kết thúc truyện *Tất đền* của Ngô Tất Tố (*Trời tối đen như mực và như cái tiền đồ của chị*), nhà văn Nguyễn Tuân viết : “Tôi ngờ câu kết này cũng mới chỉ là cái chấm hết một thiên của truyện dài. Với một cái tiền thân ngay thẳng, lành mạnh như vậy, tôi nghĩ rằng chị Dậu thế tất phải có một hậu thân trong các đoàn thể cách mạng ; và tôi nhớ như đã có lần nào, tôi đã gặp chị Dậu ở một đám đông phá kho thóc Nhật, ở một cuộc cướp chính quyền huyện kì Tổng khởi nghĩa ; và nếu không thì, chí ít, tôi cũng đã gặp chị vào những ngày địch hậu o ép, chị tải thương hoặc đập nắp hầm bêm⁽¹⁾ cho cán bộ cơ sở.”.

Theo suy ngẫm của nhà văn Nguyễn Tuân, có thể kể về “hậu thân” của chị Dậu bằng những câu chuyện sau :

- (1) Sau cái đêm ấy, chị Dậu gặp một cán bộ cách mạng và được giác ngộ. Trong cuộc Tổng khởi nghĩa tháng Tám 1945, chị Dậu dẫn đầu đoàn nông dân lên cướp chính quyền huyện, phá kho thóc Nhật chia cho dân nghèo.
- (2) Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp nổ ra. Tuy sống trong vùng địch hậu, chị Dậu vẫn bí mật nuôi giấu cán bộ, nhiều lần đập nắp hầm bêm cho cán bộ...

Anh (chị) hãy lập dàn ý cho bài văn kể về một trong hai câu chuyện trên.

(1) *Hầm bêm* : chỉ hầm bí mật của cán bộ và nhân dân ta trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp.

Gợi ý:

- Chọn nhan đề cho bài viết.
- Lập dàn ý theo bố cục ba phần : mở bài, thân bài, kết bài.

2. Anh (chị) hãy trình bày cách lập dàn ý bài văn tự sự.

Gợi ý:

- Dự kiến ý tưởng về các nhân vật và diễn biến câu chuyện.
- Dàn ý gồm những phần nào ? Nội dung mỗi phần ra sao ?

GHI NHỚ

- Lập dàn ý bài văn tự sự là nêu rõ những nội dung chính cho câu chuyện mà mình sẽ viết, sẽ kể.
- Dàn ý chung :
  - Mở bài : giới thiệu câu chuyện (hoàn cảnh, không gian, thời gian, nhân vật,...).
  - Thân bài : những sự việc, chi tiết chính theo diễn biến câu chuyện.
  - Kết bài : kết thúc câu chuyện (có thể nêu cảm nghĩ của nhân vật, hoặc một chi tiết thật đặc sắc, ý nghĩa).
- Muốn lập dàn ý, cần dự kiến đề tài, xác định các nhân vật, chọn và sắp xếp các sự việc, chi tiết tiêu biểu một cách hợp lí.

III - LUYỆN TẬP

1. V. Lê-nin nói : “Tôi không sợ khó, không sợ khổ, tôi chỉ sợ những phút yếu mềm của lòng tôi. Đối với tôi chiến thắng bản thân là chiến thắng vẻ vang nhất.”. Từ những kỉ niệm của tuổi học trò, anh (chị) hãy lập dàn ý cho bài văn viết về câu chuyện : *Một học sinh tốt phạm phải một số sai lầm trong “những phút yếu mềm” nhưng đã kịp thời tỉnh ngộ, “chiến thắng bản thân...”, vươn lên trong cuộc sống, trong học tập.*
2. Lập dàn ý cho bài văn viết về một câu chuyện xảy ra trong cuộc sống mà anh (chị) được trực tiếp chứng kiến (đội thanh niên tình nguyện tham gia công tác giữ trật tự an toàn giao thông ; đôi bạn giúp nhau vượt khó, học giỏi ; bác trưởng thôn chăm lo đời sống các gia đình thương binh, liệt sĩ,...).